

Затверджую: _____
проректор з наукової роботи
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
Г. М. Торбін
"23" жовтня 2021 року

ВИСНОВОК

засідання структурного підрозділу
кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу та диригування
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
від 22 жовтня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3),
призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова
від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3),
для проведення попередньої експертизи дисертації
Тянь Лінь на тему: "Методика формування вокально-технічних умінь
майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання"
на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Хоружа О.В.

1. ПРИСУТНІ: Викладачі: завідувачка кафедри д. пед. н., проф. Козир А.В. (головуюча на засіданні кафедри), д. пед. н., проф. Горбенко С.С., д. пед. н., проф. Зайцева А.В., д. пед. н., проф. Проворова Є.М., д. пед. н., проф. Комаровська О.А., д. пед. н., проф. Савченко Р.А., д. пед. н., проф. Федоришин В.І., д. пед. н., проф. Хижна О.П., к. пед. н., проф. Бодрова Т.О., к. пед. н., проф. Коваленко І.Г., к. пед. н., проф. Левшенко Т.С., к. мист., проф. Болгарський Д.А., к. пед. н., доц. Кузнецова О.В., к. пед. н., доц. Миколінська С.І., к. пед. н., доц. Паньків Л.І., к. пед. н., доц. Степанова Л.П., к. пед. н., доц. Топчієва І. О., к. пед. н., доц. Хоміч І.М., к. пед. н., доц. Хоружа О. В., к. пед. н., доц. Чинчева Л. В., к. пед. н. Голубицька Н.О., к. пед. н. Гусаченко О. П.

Аспіранти: Тянь Лінь

Докторанти: Мудролюбова І. О.

Секретар: Борова Т. М.

2. СЛУХАЛИ: Висновок рецензентів доктора педагогічних наук, професора Проворової Євгенії Михайлівни, доктора педагогічних наук, професора Комаровської Оксани Анатоліївни про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Тянь Лінь на тему: “Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання”, призначених рішенням засідання вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 014 – Середня освіта (музичне мистецтво).

Науковий керівник – к. пед. н., доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Хоружа О.В. Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №7 від 29 листопада 2017 р.)

2.1. Дисертантка Тянь Лінь

Повідомила про основний зміст, концептуальні положення та наукові результати дисертаційної роботи.

Нова генерація вчителів музичного мистецтва – фахівців XXI століття – покликана бути провідником важливої місії: виховувати майбутню інтелігенцію своєї країни, нести пріоритети духовних цінностей свого народу підрастаючому поколінню через музичне мистецтво, формувати в дітей і юнацтва духовну культуру. Успішне провадження вокальної й вокально-хорової роботи в школах вимагає від вчителя музичного мистецтва майстерного володіння співацьким голосом, яке, у першу чергу, базується на сформованості вокально-технічних умінь. Особливої актуальності проблематика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики набуває в контексті стрімкого злету інтересу дітей та молоді до участі в сучасних популярних музичних медіа-проектах, вокальних конкурсах. Вчитель музики, використовуючи такий інтерес, може не тільки навчити школярів співати, розвинути голос, музично-творчі здібності, але й на все життя прищепити любов до прекрасного, втіленого в народній та класичній вокальній музиці. Для цього вчитель має бути для учнів взірцем вокального виконавства, що є можливим тільки на основі сформованості вокально-технічних умінь. Саме це й

зумовило вибір теми дослідження «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методику формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання.

Об'єкт дослідження – процес фахового навчання майбутнього вчителя музики.

Предмет дослідження – вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музики.

Завдання дослідження:

- на основі аналізу психолого-педагогічної, мистецтвознавчої наукової літератури, літератури з теорії та методики постановки голосу встановити сутність та специфіку вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики;
- розробити та сформулювати авторське уточнення визначення досліджуваного феномену;
- теоретично обґрунтувати та розробити зміст та структуру комплексу вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики;
- визначити критерії та показники сформованості досліджуваного феномену;
- теоретично обґрунтувати й конкретизувати принципи та педагогічні умови формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання;
- розробити методику формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, упровадити її у процес фахового навчання, а також експериментально перевірити її ефективність.

У першому розділі було проведено аналіз науково-теоретичних джерел щодо сутності, змісту та характерних особливостей поняття «вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музики». Спочатку було досліджено зміст понять «уміння особистості» та «вокальна техніка», які складають основне поняття нашого дослідження. Дослідження вокально-технічних умінь у фізіологічному та психологічному аспектах дозволило створити авторське визначення сутності поняття «вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музики» в якості інтегрованих процесів аналітико-синтетичної діяльності щодо здатності студента творчо втілювати художньо-образний зміст вокального твору на основі анатомо-фізіологічних знань у царині побудови голосового апарату, фізико-акустичних знань щодо особливостей вокального звуковидобування, мистецтвознавчих знань щодо жанрово-стильових особливостей музичного мистецтва, знань у галузі вокальної педагогіки та виконавства, а також залучення власного музичного фізіологічно-акустичного та вокально-виконавського досвіду у контексті емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва.

На базі комплексного підходу, що дозволяє обґрунтувати чітку педагогічну стратегію й організувати педагогічну діяльність з позицій цілісності педагогічного впливу на особистість, було визначено досліджуваний феномен як складний інтегративний комплекс, зміст якого включає три нерозривно пов'язані групи: групу

технологічно-позиційних умінь, групу комунікативно-виражальних умінь та групу інтерпретаційно-втілюючих умінь.

Під час дослідження групи інтерпретаційно-втілюючих умінь було теоретично обґрунтовано 6 фаз інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики, а саме: інформаційно-мистецтвознавчу, аналітично-теоретичну, проєктивно-концептуальну, репетиційно-тренувальну, виконавсько-продуктивну, рефлексивно-оцінювальну.

Узагальнюючими стрижнями, що допомогли об'єднати конкретні вокально-технічні уміння у групи, було визначено наступні функції: функція координації вокальної фонації й слухових уявлень; функція музичної комунікації; функція постановки і розв'язання музично-виконавських завдань художньої інтерпретації; функція рефлексії.

У другому розділі застосування особистісно-орієнтованого, компетентнісного та контекстного підходів дозволило визначити педагогічний потенціал фахового навчання майбутніх учителів музики, принципи, а також педагогічні умови формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, серед яких:

- педагогічне забезпечення у процесі фахового навчання консолідованості пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб у галузі вокальної педагогіки та виконавства, спрямованих на досягнення мети – оволодіння комплексом вокально-технічних умінь;

- педагогічне конструювання спеціально узгодженого, цілеспрямовано побудованого на паритетних засадах, паралельного провадження теоретичної й практичної вокальної підготовки студентів, що передбачає термінове залучення отриманих знань до вокальної роботи, в результаті чого має відбутись трансформація набутих знань у відповідні вокально-технічні уміння, а також набуття студентами позитивного досвіду щодо їх застосування;

- педагогічне стимулювання цілеспрямованості студента на розкриття художнього образу вокального твору шляхом усвідомлення технічних елементів в якості необхідного чинника створення й донесення до слухача власної інтерпретаційної концепції на основі психологічної підтримки з боку викладача.

У третьому розділі було проведено діагностування рівнів сформованості комплексу вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, яке дозволило констатувати про переважання низького рівня сформованості. Контрольні зрізи показали, що на низькому рівні опинилось 52 відсотка студентів, на середньому рівні – майже 30 відсотків, на високому – близько 19 відсотків. Під час формувального експерименту було упроваджено розроблену методику, перебіг якої відбувався згідно до трьох етапів.

Перший етап – координаційно-цільовий;

Другий етап – розвивально-трансляційний;

Третій етап – виконавсько-рефлексивний.

Перебіг формувального експерименту, присвяченого експериментальній перевірці методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя

музики згідно до розробленої методичної моделі, аналіз і узагальнення його результатів дозволили констатувати про ефективність розробленої методики. Узагальнені результати сформованості вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання засвідчили:

- кількість студентів на високому рівні зросла з близько 17 (сімнадцяти) відсотків у контрольних групах до майже 30 (тридцяти) відсотків в експериментальних групах – тобто на 13 (тринадцять) відсотків;

- кількість студентів на середньому рівні зросла з 33 (тридцяти трьох) відсотків в контрольних групах до майже 46 (сорока шести) відсотків в експериментальних групах – тобто більше, ніж на 12 відсотків;

- кількість студентів на низькому рівні зменшилась з 50 (п'ятидесяти) відсотків в контрольних групах до 21 (двадцяти одного) відсотка в експериментальних групах – тобто майже на 30 відсотків.

Ці результати демонструють ефективність і результативність розробленої методики.

Наукова новизна дослідження.

Вперше: визначено зміст комплексу вокально-технічних умінь у складі трьох інтегрованих груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь майбутнього вчителя музики; встановлено критерії та показники сформованості визначених груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; розроблено методичну модель формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання.

Уточнено: сутність понять «вокально-технічні уміння» та «педагогічний потенціал фахового навчання» майбутнього вчителя музики.

Подальшого розвитку дістали: фази інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; педагогічні умови та основні етапи формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; сукупність методів, засобів і прийомів формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання

Доповідь закінчено.

Дякую за увагу.

2.2. Запитання до дисертантки Тянь Лінь та відповіді на них.

Завідувачка кафедри доктор педагогічних наук, професор Козир А. В.
«Шановна Тянь Лінь! Ви визначаєте вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музичного мистецтва з позицій комплексного підходу як складний інтегрований комплекс. Чи не могли б Ви перерахувати деякі з вокально-технічних умінь, які входять до цього комплексу?»

Тянь Лін Дякую за запитання. Дозвольте дати відповідь.

До цього комплексу входять такі уміння.

1. Уміння точного інтонування мелодії. Причому не тільки у вивчених вокальних творах і партіях, але й під час читання з листка.

2. Уміння набирати співацьке дихання на повні легені. Це уміння так званого нижньо-реберно-діафрагмального дихання. Вони виключають так зване ключичне дихання.

3. Уміння рівномірно розподіляти співацьке дихання протягом музичної фрази.

4. Уміння варіативно використовувати головні та грудні резонатори в залежності від музичного образу і характеру вокального твору, які вимагають певного тембрального забарвлення.

5. Уміння комплексно використовувати головні та грудні резонатори в залежності від музичного образу і характеру вокального твору, які вимагають певного тембрального забарвлення.

6. Уміння формування правильного, гарно відкритого вокального роту, які сприяють посиленню співацького голосу на велику відстань і водночас дозволяють зберегти естетичний вираз обличчя.

7. Уміння ясно вимовляти текст вокального твору шляхом вірної артикуляції і чіткої дикції.

8. Уміння кантиленного співу у вокальних творах широкого дихання на базі довгих голосних, міцної опори співацького дихання і посилення співацького голосу за рахунок видоху вперед, до публіки.

9. Уміння рухливості співацького голосу на legato, staccato, non legato та інше.

10. Уміння артистизму і стабільності виконання вокального твору.

Дякую за увагу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Чинчева Л.В.: «Шановна Тянь Лін! У Вашій доповіді ви окреслили 6 фаз інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики. Чи не могли б Ви більш детально розкрити проєктивно-концептуальну і аналітично-теоретичну фази інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики?»

Тянь Лін Дякую за питання.

Проєктивно-концептуальна фаза інтерпретаційної діяльності передбачає самостійне розроблення студентом оригінального ескізного проєкту інтерпретаційного концепту вокального твору. Розроблення ескізного проєкту інтерпретаційного концепту доцільно здійснювати на основі жанрово-стильового підходу. Аналітично-теоретична фаза інтерпретаційної діяльності передбачає детальний музично-теоретичний та художньо-педагогічний аналіз вокальних творів. Студент має проаналізувати форму, поезику, мелодику, штрихи, динаміку, темп, метро-ритм, ладово-гармонічні особливості, фактуру акомпанементу та інші виразні засоби. Це також доцільно здійснювати на основі жанрово-стильового підходу.

Розглядаючи змістові процесуально-функціональні сторони розвитку тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва, нами було використано цілий ряд функцій, серед них пошуково-дослідницьку та корекційну. Пошуково-дослідницька функція сприяє підвищенню професійної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, спонукає їх до більш глибокого розвитку музичного слуху студентів, аналізу їх педагогічної роботи. Дослідницька установка є основою педагогічної творчості майбутніх учителів музичного мистецтва. Спираючись на результати пошуково-дослідницької діяльності майбутні вчителі музичного мистецтва можуть підбирати найбільш ефективні методи та прийоми індивідуального впливу на кожного учня, що допоможе уникнути випадіння із зони уваги її проблемних аспектів. Корекційна функція щільно пов'язана з пошуково-дослідницькою. Спрямованість навчального процесу передбачає виявлення та фіксацію численних непрогнозованих, раптових результатів реалізації освітньої діяльності. Корекційна функція допомагає усувати негативні позиції, що виникають у професійному становленні фахівця. Основним завданням впровадження цих функцій є слідкування за станом розвитку тембрального слуху студентів з метою оптимального вибору фахових завдань, а також засобів, методів їх вирішення. Дякую за увагу.

Кандидат педагогічних наук Голубицька Н.О.: «Шановна Тянь Лінь, Ви конкретизували третю педагогічну умову формування вокально-технічних умінь як педагогічне стимулювання цілеспрямованості студентів на розкриття художнього образу вокального твору шляхом осмислення технічних елементів в якості важливого фактору створення і донесення до слухачів власної інтерпретаційної концепції на базі психологічної підтримки з боку викладача. Чи не могли б Ви розкрити цю педагогічну умову більш детально?»

Тянь Лінь Дякую за питання. Дозвольте дати відповідь.

З метою конкретизації цієї педагогічної умови ми розглянули процес фахового навчання співу з позицій його цілепокладання. І викладач з вокалу, і студент мають чітко розуміти, з якою метою формувати вокально-технічні уміння. Ми абсолютно згодні із науковою позицією професорів Нейгауза і Яворського, хоча вони є піаністами, що технічні уміння для музичного виконавства не самоціль. У вокальному навчанні так само, як і у фортепіанному, скрипковому тощо, це просто вельми значущий крок для створення художнього образу музичного твору. Вокаліст створює цей образ в арії, романсі або у пісні. Ми підходимо до формування вокально-технічних умінь в контексті довершеності інтерпретації. Тобто ми ставимо перед студентом завдання щодо динаміки музичного розвитку, тембру голосу на тих чи інших етапах музичної драматургії, щодо нюансів, виявлення кульмінації та інше. Але не завдання як самоціль взяти дуже високу ноту, заспівати щось дуже швидко або дуже довго тримати співацьке дихання. Такі складнощі ми розглядаємо як засоби створення конкретної інтерпретації конкретного вокального твору. Цілком зрозуміло, що викладач з вокалу зобов'язаний формувати вокально-технічні уміння

для подолання цих складнощів. Але принципово важливо одразу ж спрямувати зусилля студента в царину інтерпретації, не загострювати його на суто технічних проблемах, щоб не створити комплексу невпевненості із самого початку роботи над вокальним твором. До прикладу, це типово, якщо на початку роботи незручні для співацького діапазону елементи звучать різко, дещо крикливо або навпаки глухо, безбарвно. В таких випадках не треба концентруватись на недоліках, а треба психологічно підтримати студента. Сказати, молодець, такий незручний уривок, а в тебе одразу вийшло. А вже у процесі роботи поступово коригувати тембр, силу голосу абощо. Дякую за увагу.

Головуюча: Чи є ще запитання до здобувачки? (Немає). Дякуємо за відповіді.

3. ВИСТУПИЛИ:

Науковий керівник – к. пед. н., доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Хоружа О.В.

Дисертаційне дослідження Тянь Лінь присвячено актуальній проблемі мистецького навчання студентів музично-педагогічних ЗВО - формуванню в них вокально-технічних умінь у процесі фахового навчання. Дисертаційне дослідження Тянь Лінь спрямоване на удосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як важливого сегменту фахового навчання, на розвиток в студентів співацького голосу, музично-творчих здібностей, на інтенсифікацію їх вокально-виконавських можливостей, а також на підвищення рівня якості вокально-виконавської діяльності. Актуальність теми постійно зростає у зв'язку із постійним підвищенням сучасних кваліфікаційних вимог до конкурентоспроможності й фаховості майбутніх вчителів музики, одним з провідних різновидів професійної діяльності яких є вокальне виконавство.

Тянь Лінь приїхала на навчання з Китаю до України, де після закінчення НМАУ по класу вокалу у 2016 році вступила до аспірантури Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова. Під час навчання в аспірантурі Тянь Лінь продовжувала власну вокально-виконавську діяльність, брала участь у концертних заходах як солістка-вокалістка, що дозволило їй ґрунтовно проаналізувати проблему формування вокально-технічних умінь студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, а також із повним розумінням практичної сторони досліджуваної проблеми провести змістовну дослідно-експериментальну роботу.

Тянь Лінь займає активну життєву позицію, постійно бере участь у багатьох міжнародних науково-практичних конференціях, а також у концертній діяльності Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова. У ході проведеного дослідження дисертанткою виявлені наукові та організаційні здібності: вона зуміла чітко поставити мету і відповідні науково-дослідні завдання,

проаналізувати і узагальнити літературу з обраної проблематики, визначити складові, розробити критерії та показники сформованості досліджуваного феномену, порівняти і класифікувати отримані експериментальні дані. Це дозволило у цілому розширити спектр наукових досліджень у галузі фахового навчання майбутніх учителів музики, а також вокальної педагогіки та виконавства.

Представлена робота є не тільки самостійним і завершеним, але також цілком новачним дослідженням. У роботі дисертантка продемонструвала уміння впроваджувати власні теоретичні висновки у процес фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Особиста участь Тянь Лінь полягає у ретельному самостійному вивченні теоретичних і методичних аспектів проблеми, у створенні визначень сутності вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики та високої співацької позиції, в узагальненні власного досвіду вокальної педагогіки та виконавства. Практичне значення виконаного дослідження полягає у розробці методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, спрямованої на удосконалення процесу фахового навчання студентів; у впровадженні в навчальний процес розробленого дисертанткою педагогічного інструментарію щодо формування означеного феномену в майбутніх учителів музики; у використанні матеріалів і результатів дисертаційного дослідження для створення навчально-методичних посібників, розробки робочих і типових програм навчальних дисциплін, здійснення досліджень щодо актуальних проблем теорії та методики постановки голосу.

Методологічна спрямованість, теоретична обґрунтованість, наукова новизна і практичне значення підготовленої Тянь Лінь дисертації на здобуття наукового ступеню «Доктор філософії» дають підстави рекомендувати її до захисту за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво).

Висновок

рецензента доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри теорії та історії музики факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Комаровської Оксани Анатоліївни на дисертацію Тянь Лінь на тему: «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання», призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

Актуальність обраної для розв'язання проблеми достатньо висока і визначається виокремленням із загального процесу фахової підготовки сучасного вчителя музики дуже конкретних аспектів, на яких вибудовується загальне, – саме його висока професійність. Вокально-технічні уміння в роботі педагога-музиканта

вкрай важливі: в Україні, де проходить навчання Тянь Лінь, це національна традиція, адже співучість – найхарактерніша національна риса українського народу; а для Китаю – це також характерна національна якість, яка має відмінні прояви і свою неповторну специфіку. Так чи інакше, формування таких умінь має постійно перебувати в полі зору практиків, особливо вчительства, яке свідомо формуватиме такі вміння в учнів.

Структура роботи є традиційною для дисертацій з методики навчання – теоретичний, методичний, експериментальний розділи, які чітко деталізують зміст за підрозділами. Це суттєво відзначити, адже в цьому відображено логіку наукового мислення автора дисертації.

Науковий апарат загалом не викликає заперечень і сумнівів. Але є деякі поради, які підвищать рівень викладу результатів та демонструватимуть вищий рівень осмислення проблеми, а саме:

- треба уточнити формулювання «предмету»: все ж не «вокально-технічні уміння», а методика, яка може розкриватись через форми, методи, завдання тощо;
- завдання дослідження варто прописати лаконічніше, особливо перше; а деякі можна об'єднати, наприклад, завдання третє (про структуру комплексу вокально-технічних умінь) цілком поєднати з першим (адже це входить до сутності умінь і має увійти до визначення);
- щодо теоретико-методологічної бази: дослідження має опиратись не лише на конкретні теоретичні дослідження з різних галузей, а й на методологію – наукові підходи, наукові концепції тощо.

Наукова новизна також не виникає заперечень. Прописана коректно і відповідає дійсності. Утім так само актуальною є порада більш термінологічно охайних і систематизованих формулювань. Це не формальність, а демонстрація наукової точності і, крім того, полегшує розуміння, впорядковує виклад тексту і перебіг думки.

Список використаних джерел досить солідний. Як позитив слід відзначити баланс опрацювання досліджень українських, інших європейських та китайських учених.

Матеріали дисертації відображено в необхідному обсягу висвітлено в публікаціях дисертантки, віддзеркалюють різні розділи дослідження, передусім, це методичні аспекти, що важливо для апробації.

У змісті розділу першого слід відзначити багатогранне вивчення поняття «вокально-технічних умінь», де виокремлюються різні аспекти, зокрема технічний, власне вокальний, фізіологічний (що є суттєвою передумовою виконавства як такого, а для вокального виконавства має принципове значення), специфіка звукоутворення і голосовий апарат співака. Фізіологічний аспект позиціонується як вихідний для розгляду проблеми вокально-технічних умінь, що справедливо і має в дисертації продовження в пошуку способів розвитку голосового апарату співака.

У розділі аналізуються важливі питання координації між вокальною фонацією та слуховими уявленнями, тобто розглядаються надто складні для формування

вокально-технічних умінь питання психомоторики музикантів-виконавців і робиться логічний висновок про єдність психофізіологічного аспекту роботи над вокально-технічними вміннями.

Важливо, що розгляд вокально-технічних умінь відбувається невід'ємно від інтерпретаційних та акторської сценічної поведінки (власне артистизму). Показовим є аспект реалізації вокально-технічних умінь і власне інтерпретаційного рішення в емоційній ситуації – під час концертного виступу.

На підставі аналізу обґрунтовуються складники комплексу вокально-технічних умінь (с.35-36). Але тут також можна порадити: оскільки складників досить багато, то для спрощення прочитання і розуміння доцільно їх згрупувати за тими аспектами, які проаналізовані: психофізіологія, інтерпретація та артистизм, контроль в емоційних ситуаціях (щоправда, це буде зроблено в 1.2, тому на розсуд автора).

Варто ще раз переглянути формулювання ключового поняття на предмет спрощення, а саме: 1.1. завершується висновком про комплексність вокально-технічних умінь. Тому логічно, що в 1.2 цей комплекс детально розглядається. Позитивом є те, що дисертантка наголошує не лише на комплексності, а саме на нероздільності і взаємозумовленості складників. Це правильно. Адже людина, особистість є цілісністю.

Також як позитив відзначимо доцільний аналіз *комплексного підходу* в наукових дослідженнях. Можна рекомендувати вказати на цей підхід у Вступі.

Показово, що одразу ж після розгляду кожної групи умінь подається критерій і перелік показників, за якими слід вимірювати її сформованість. Це не зовсім традиційно, але цілком логічно. Адже критерії і показники обґрунтовані теоретично.

Загалом, 1.2 після огляду всіх груп умінь завершується чітким (хоча і об'ємним) визначенням ключового поняття вокально-технічних умінь як комплексу. А далі подається огляд функцій, які забезпечують взаємозв'язок умінь.

У другому розділі, зокрема в 2.1. аналізується сутність фахового навчання вчителя музики. Одразу ж у назві вказуються наукові підходи (які також слід прописати у Вступі особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісний – на додачу до комплексного, зазначеного в першому розділі).

Педагогічні умови (2.2) визначені конкретно і, що цінно, відповідно до етапу навчання, тобто *до етапу впровадження методики*, яка буде викладена під час опису формувального експерименту.

Зв'язок викладення педагогічних умов з поетапністю їх упровадження логічний.

Розділ третій присвячений діагностуванню та виявленню динаміки сформованості вокально-технічних умінь. Тут як позитив слід відзначити доцільність методик діагностування, їх адаптованість саме до конкретної дослідницької ситуації. Подається опис рівнів. Деталізуються методи формування вокально-технічних умінь.

Відзначаючи беззаперечні позитивні сторони дослідження і стрункість та логічність їх текстового оформлення, все ж висловимо деякі зауваження, усунення яких сприятиме більш високому рівню наукового осмислення проблеми.

1) При відзначеній логічності викладу результатів дослідження слід вказати на відсутність серед назв підрозділів саме методичного складника (а його варто прописати, інакше методика «обмежується» педагогічними умовами та принципами) Натомість Розділ третій присвячений перевірці методики, розкривається зміст етапів та методи. Дійсно вбачається логічним у Розділі третьому дати опис упровадження конкретних складників методики, організації цього процесу. Але в «методичному» другому розділі варто хоча б сформулювати її сутність та зв'язок з педагогічними умовами.

2) Викликає запитання розміщення Таблиці 3.1 в третьому розділі, якщо критерії і показники фактично були описані і обґрунтовані в першому розділі як підсумок теоретичного аналізу. Це, на жаль, має наслідком текстовий і смисловий повтор, який порушує стрункість викладу тексту, що спостерігалось до цього.

3) У 3.2. описується перебіг формувального етапу, який спирається на розроблену методику. Але методика як раз і не була описана. Авторка обґрунтувала педагогічні умови та етапи. Методика ж традиційно охоплює методи і форми, які сконцентровано викладені не були до початку опису формувального етапу. Зрозуміти логіку дисертантки можна. Але вочевидь потребуються додаткові пояснення, уточнення.

4) Розкривається сутність фахового навчання і описано компетентнісний підхід. Але на перший план винесено (у визначенні) знання, уміння, навички тощо, проте найголовніше в компетентності як феномені – готовність і спроможність вводити їх у дію. Варто уточнити з цього погляду визначення на с.100, окреслюючи напрями введення в дію (виконавський, просвітницький, методичний тощо).

5) Висновки з розділів і загальні висновки хоча і змістовні, всі ж надто громіздкі, потребують узгодження із завданнями.

Висловлені міркування не впливають на високу оцінку рецензованого дослідження. Дисертація Тянь Лінь є цілком завершеною і цілісною, відзначена актуальністю, науковою новизною і практичною значущістю та заслуговує на те, щоб бути розглянутою на предмет захисту для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Висновок

рецензента доктора педагогічних наук, професора кафедри теорії та методики постановки голосу факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Проворової Є.М. на дисертацію Тянь Лінь на тему: «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання»,

призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

У сучасних умовах активізації творчого діалогу української і китайської культур постійний обмін педагогічним досвідом щодо педагогіки мистецтва загалом і вокальної педагогіки зокрема набуває пріоритетного значення. Створення глобалізованого соціоінформативного простору між нашими країнами обумовлює обмін необхідною інформацією, яка стає важливим чинником розвитку вокальної педагогіки та виконавства.

Саме у контексті вищезазначеного актуальність теми дослідження Тянь Лінь визначається необхідністю залучення українського музично-педагогічного досвіду, багатих традицій вокальної педагогіки та виконавства до скарбниці музичної педагогіки Китаю. Адже до сьогодні залишаються недостатньо розкритими проблеми інтерпретаційної музичної діяльності в аспекті втілення художньої інтерпретації вокальних творів шляхом актуалізації вокально-технічних умінь, мистецької рефлексії, осмисленості власних дій щодо застосування означених умінь під час створення художнього образу у процесі виконання вокальних творів.

Особливої гостроти набуває проблема формування й застосування вокально-технічних умінь у площині забезпечення надійності вокального виконавства як сегменту професійної компетентності майбутнього вчителя музики, який відповідає за якість результату вокального виконавства під час уроків музичного мистецтва перед дитячою та юнацькою аудиторією. З огляду на вищезазначене, доцільно констатувати, що саме результативність фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів залежить від вирішення актуальної проблеми формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, що складає тему дисертаційного дослідження Тянь Лінь.

Детальний аналіз дисертації дав змогу з'ясувати наступне.

У вступі окреслено сучасний стан розробленості поставленої проблеми; обґрунтовано актуальність теми на основі необхідності всебічного вдосконалення вокальної підготовленості майбутніх учителів музики з метою підвищення рівня вокального виконавства як запоруки підсилення інтересу в учнів до музичного мистецтва; чітко визначено категоріально-понятійний апарат; відповідно до мети окреслено завдання дослідження. Детальний аналіз достатньої кількості першоджерел дозволяє стверджувати про ґрунтовну розробку дисертанткою досліджуваної проблеми. Аналіз науково-теоретичної літератури є логічно систематизованим і конкретизованим відповідно до обраної тематики.

У першому розділі авторкою проаналізовано науково-теоретичні основи формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання в психологічному та фізіологічному аспектах, розкрито зміст поняття «вокальна техніка» та її основних різновидів - механічного та

інтерпретаційно-виражального. Доведено, що їх формування й застосування вокально-технічних умінь може здійснюватися виключно у зв'язку із застосуванням знань, оскільки ефективне залучення голосового апарату студента до процесу вокальної фонації має бути завжди осмисленим, базуватися на знаннях щодо його правильного функціонування, особливостях гігієни тощо.

Аналіз наукових праць у галузі вокальної педагогіки та виконавства дозволив сформулювати авторське уточнення сутності вокально-технічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в якості інтегрованих процесів аналітико-синтетичної діяльності щодо здатності студента творчо втілювати художньо-образний зміст вокального твору на основі анатомо-фізіологічних знань у царині побудови голосового апарату, фізико-акустичних знань щодо особливостей вокального звуковидобування, мистецтвознавчих знань щодо жанрово-стильових особливостей музичного мистецтва, знань у галузі вокальної педагогіки та виконавства, а також залучення власного музичного фізіологічно-акустичного та вокально-виконавського досвіду у контексті емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва. Основою формування в майбутніх учителів музики комплексу вокально-технічних умінь є гігієна й охорона голосового апарату.

На базі застосування комплексного підходу як методологічної основи для дослідження змісту цілісного динамічного комплексу вокально-технічних умінь було теоретично обґрунтовано і визначено 3 змістові інтегровані групи: групу технологічно-позиційних умінь, групу комунікативно-виражальних умінь і групу інтерпретаційно-втілюючих умінь. Для кожної з означених груп було окреслено сукупність конкретних вокально-виконавських умінь, а також визначено критерії і показники сформованості.

Заслуговує на увагу сформульоване авторкою під час характеристики групи технологічно-позиційних умінь уточнення поняття «висока співацька позиція», яке дисертантка визначає в якості комплексу відчуттів співака, який ґрунтується на здатності до комплексного застосування умінь «близького» й опертого на стовп дихання вокального звуку, політ якого спрямовано на видиху вперед до слухача, на основі залучення головних резонаторів, а також формування округлого «вокального» роту, що уможливорює єдину манеру формування голосних й тембральне рівняння всіх регістрів співацького діапазону.

У процесі надання характеристики для групи інтерпретаційно-втілюючих умінь було визначено 6 фаз інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики, а саме: інформаційно-мистецтвознавчу, аналітично-теоретичну, проєктивно-концептуальну, репетиційно-тренувальну, виконавсько-продуктивну, рефлексивно-оцінювальну, кожна з яких вимагає від студента спеціальних умінь, які базуються на відповідних знаннях. Також інтерпретаційно-втілюючі уміння було класифіковано у відповідності до означених фаз. При цьому було зазначено, що не всі інтерпретаційно-втілюючі уміння, класифіковані у відповідності до 6 фаз інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики, належать до комплексу вокально-технічних умінь. З огляду на це, авторкою було розподілено

інтерпретаційні уміння на дві підгрупи, перша з яких базується на механізмі мисленневих дій і операцій, а друга безпосередньо пов'язана із процесом вокального звуковидобування

В якості узагальнюючих стрижнів, що допомогли об'єднати конкретні вокально-технічні уміння у групи, було визначено наступні функції: функцію координації вокальної фонації й слухових уявлень; функцію музичної комунікації; функцію постановки і розв'язання музично-виконавських завдань художньої інтерпретації; функцію *рефлексії*.

У другому розділі було проаналізовано поняття «фахове навчання», яке передбачає формування підготовленості майбутніх фахівців до подальшої трудової діяльності на базі поглибленої, різнобічної обізнаності щодо наукових засад і технологій в обраній трудовій сфері, а також у оволодінні практичними вміннями в означеній сфері. Визначено сутність фахового навчання майбутнього вчителя музики як цілеспрямованого процесу набуття й засвоєння студентами вищих музично-педагогічних навчальних закладів музично-педагогічних, музично-теоретичних, музикознавчих, музично-виконавських, психолого-педагогічних, методичних та інших знань, вокально-технічних умінь, а також оволодіння комплексом способів пізнавальної діяльності і досвідом музичного виконавства, що здійснюється з метою формування підготовленості майбутніх фахівців до подальшої трудової діяльності вчителя музики на базі поглибленої, різнобічної обізнаності щодо наукових засад і технологій у сфері музичної педагогіки та виконавства, методики музичного навчання й виховання в означеній сфері для набуття належного рівня кваліфікованості. Визначено зміст фахового навчання майбутнього вчителя музики, до якого увійшли: вокальна підготовка, диригентсько-хорова підготовка, музично-теоретична підготовка.

Також у розділі II теоретично обґрунтовано і визначено педагогічні умови, принципи та етапи формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики. Розроблена і подана у розділі II описова модель методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики відрізняється цілеспрямованістю і логічною структурою.

У третьому розділі за результатами констатувального експерименту виявлено наявні рівні сформованості комплексу вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики та надано їм якісні характеристики. На етапі констатації кількісні показники засвідчили переважання низького та середнього рівнів.

Формувальний експеримент оперує різноманітними методами, засобами і прийомами мистецького навчання, зокрема: методами мотивації вокального навчання, різноманітними вокальними вправами, музично-творчими завданнями, інтерактивними, вербальними, образно-демонстраційними, теоретичними та ін.

Авторська методика згідно до описової методичної моделі забезпечує цілеспрямованість і послідовність формування усіх трьох змістових груп комплексу вокально-технічних умінь у відповідності до трьох визначених етапів - координаційно-цільового, розвивально-трансляючого та виконавсько-рефлексивного, для кожного з яких розроблено свій методичний інструментарій.

Результати формувального експерименту представлено у вигляді якісного та кількісного аналізу динаміки зростання показників досліджуваного феномена у контрольній та експериментальній групах. Статистична обробка порівняльних результатів дослідження до і після проведення формувального експерименту підтвердила ефективність запровадженої поетапної методики та можливість її повної або часткової екстраполяції.

Висновки, концентруючи зміст дисертаційної роботи, визначають її актуальність, новизну, теоретичну і практичну цінність, своєчасність та доцільність.

Додатки містять: анкети, біографічно-поведінкове інтерв'ю, карти експертного оцінювання, діагностичні опитування, діагностичні завдання тощо.

Дисертаційне дослідження Тянь Лінь є актуальним, змістовним, самостійним та завершеним. Представлена дисертаційна робота має послідовну й логічну структуру. Ґрунтовність і різнобічність розробки проблеми забезпечені поєднанням особистісно-орієнтованого, комплексного і компетентнісного підходів, що залучались автором на всіх етапах проведення дослідження. У дисертації чітко сформульовано науковий апарат. Заслуговує схвалення зроблений дисертанткою ретельний аналіз науково-теоретичних джерел з педагогіки та психології, музичної педагогіки, теорії та методики постановки голосу, вокальної педагогіки та виконавства, що забезпечило ґрунтовну науково-теоретичну та методологічну базу дослідження.

Дисертація характеризується залученням новітніх педагогічних технологій. Результати експериментальної роботи дозволили констатувати позитивну динаміку реалізації дослідних цілей у процесі формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання, їх вокально-виконавського самовираження та активного усвідомлення творчих можливостей.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Тянь Лінь, є необхідність у висловленні деяких зауважень та побажань, що мають рекомендаційний характер:

1. У другому розділі, у підрозділі 2.1., більш детально обґрунтувати і більш повно розкрити принципи формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання;

2. Внести у висновки до другого розділу визначені принципи формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики;

3. Внести у висновки до третього розділу розроблені назви етапів методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики;

4. Визначити окрім сутності й змісту фахового навчання майбутнього вчителя музики ще й педагогічний потенціал або педагогічне значення процесу фахового навчання для формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики;

5. виправити деякі текстові та стилістичні неточності, котрі, в цілому, не знижують цінності проведеного дослідження.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи.

ВИСНОВОК: враховуючи теоретичну і практичну необхідність розробки вищезазначеної проблеми для вищої школи мистецького напрямку, дисертаційна робота Тянь Лінь «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання» подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво), за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною, постановкою та розв'язанням завдань, практичним значенням відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019, № 607 від 15.07.2020) та Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. і може бути подана до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні кафедри завідувачка кафедри д. пед. н., проф. Козир А.В. підсумувала, що обидва рецензенти були одностайні в позитивній оцінці дисертаційного дослідження Тянь Лінь, її відповідності «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167.

4. УХВАЛИЛИ: Наукову доповідь Тянь Лінь, в якій висвітлено основні наукові результати дисертаційної роботи, взяти до уваги.

Прийняти такі **ВИСНОВКИ** щодо дисертаційної роботи Тянь Лінь «Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання». Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №7 від 29 листопада 2017 р.).

4.1. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена її зорієнтованістю на дослідження нових методик, організації інноваційних форм і технологій формування та розвитку вокально-технічних умінь як важливої складової фахового навчання майбутніх учителів музики, що наближає перспективу для всебічного вдосконалення їх вокальної підготовки з метою формування вокально-педагогічної майстерності, що потребує ґрунтовного дослідження.

4.2. Предметом дослідження є зміст, форми, методи, засоби та прийоми формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання; визначення сутності процесу фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів для формування вокально-технічних умінь; розробка структури комплексу вокально-технічних умінь

майбутнього вчителя музики; визначення критеріїв та показників, встановлення рівнів сформованості досліджуваного феномену; розробка й теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; розробка й упровадження в процес фахового навчання сукупність методів, засобів і прийомів методичного забезпечення формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, а також експериментальна перевірка ефективності розробленої методики.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що *вперше*: визначено зміст комплексу вокально-технічних умінь у складі трьох інтегрованих груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь майбутнього вчителя музики; встановлено критерії та показники сформованості визначених груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; розроблено методичну модель формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; *уточнено*: сутність понять «вокально-технічні уміння», «фахове навчання майбутнього вчителя музики», «висока співацька позиція»; *подальшого розвитку дістали*: фази інтерпретаційної діяльності майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; педагогічні умови та основні етапи формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; сукупність методів, засобів і прийомів формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання.

На захист винесено такі положення:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної, мистецтвознавчої наукової літератури, літератури з теорії та методики постановки голосу встановлено сутність та зміст, конкретизовано специфіку вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики. Фізіологічний аспект розгляду вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики дозволяє окреслити їх в якості інтегрованої здатності до вокальної фонації, що у процесі фахового вокального навчання з часом набуває ознак сталості й мистецької звички, в результаті якої процеси голосоутворення й голосоведення, відповідаючи характерним особливостям індивідуальної фізіології голосового апарата студента, призводять в результаті до естетично-благородного звучання, необхідного для провадження фахової діяльності. Психологічний аспект розгляду вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики передбачає як здатність до усвідомленості й рефлексивного осмислення їх формування за рахунок опори на знання у галузі вокальної педагогіки та виконавства, так і здатність до яскравого розкриття художнього образу й ідейного змісту вокального твору або партії за рахунок умінь музично-теоретичного та художньо-педагогічного аналізу вокальних

творів, на яких, у свою чергу, базуються уміння інтерпретаційного опрацювання, а також володіння артистизмом. Аналіз наукових праць, пов'язаних із феноменом нашого дослідження у фізіологічному та психологічному аспектах, дозволили сформулювати *авторське уточнення сутності вокально-технічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в якості інтегрованих процесів аналітико-синтетичної діяльності щодо здатності студента творчо втілювати художньо-образний зміст вокального твору на основі анатоμο-фізіологічних знань у царині побудови голосового апарату, фізико-акустичних знань щодо особливостей вокального звуковидобування, мистецтвознавчих знань щодо жанрово-стильових особливостей музичного мистецтва, знань у галузі вокальної педагогіки та виконавства, а також залучення власного музичного фізіологічно-акустичного та вокально-виконавського досвіду у контексті емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва. Основою формування в майбутніх учителів музики комплексу вокально-технічних умінь є гігієна й охорона голосового апарату.*

2. Розгляд проблематики фахового навчання як процесу у контексті особистісно-орієнтованого, компетентнісного підходів дозволив здійснити наукове уточнення визначення «фахове навчання майбутнього вчителя музики», яке спрямоване на формування в майбутніх фахівців спеціальних особистісно-психологічних якостей і можливостей, що забезпечують їх здатність до обраного виду фахової діяльності на базі розвивального впливу музичного мистецтва, його творчо-розвивальному потенціалі щодо формування художньо-творчих здібностей, естетичних смаків, ідеалів, накопичення вокально-виконавського досвіду і цінностей музичного мистецтва.

3. Аналіз змісту досліджуваного феномена, здійснений на базі застосування комплексного підходу, дозволив окреслити вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музики як складний комплекс 3 (трьох) груп технологічно-позиційних, комунікативно-виражальних та інтерпретаційно-втілюючих умінь, основними характеристиками якого є: цілісність, інтеграція, динамічність.

Охарактеризовано функції, що допомогли об'єднати конкретні вокально-технічні уміння у групи, а саме: для групи технологічно-позиційних умінь – функція координації вокальної фонації й слухових уявлень; для групи комунікативно-виражальних умінь – функція музичної комунікації; для групи інтерпретаційних умінь – функція постановки і розв'язання музично-виконавських завдань художньої інтерпретації; етнопедагогічних, педагогічних, а також музичних задач. Стрижнем, об'єднуючим означені групи у цілісний комплекс, є функція *рефлексії*.

Розроблено критерії та показники сформованості комплексу вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики. Для групи технологічно-позиційних умінь критерієм сформованості визначено *міру сформованості високої співацькоїх позиції майбутніх учителів музики*. Показники: вияв здатності до точного відтворення звуковисотного та ритмічного малюнку вокальних творів; вияв здатності до повноцінного володіння співацьким диханням щодо його набору,

розподілу, посилу та опори на нього вокального звуку; вияв здатності до варіативного та сумісного застосування головних та грудних резонаторів.

Для групи комунікативно-виражальних умінь критерієм сформованості окреслено ступінь готовності до музичного спілкування із аудиторією. Показники: вияв здатності до повноцінної тембрально-інтонаційної, вербальної трансляції змісту та характеру вокального твору до аудиторії; вияв здатності до виразної мимічно-жестикуляційної трансляції змісту та характеру вокального твору до аудиторії.

Для групи інтерпретаційно-втілюючих умінь критерієм сформованості встановлено міру творчої результативності щодо моделювання і втілення інтерпретаційного концепту вокального твору. Показники: вияв здатності до самостійного проектування оригінальної інтерпретації вокального твору; вияв здатності до вокально-технічного втілення власної оригінальної інтерпретації вокального твору.

4. Обґрунтовано педагогічні умови ефективного формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, а саме: педагогічне забезпечення у процесі вокального навчання консолідованості пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб у галузі вокальної педагогіки та виконавства, спрямованих на досягнення мети – оволодіння комплексом вокально-технічних умінь; педагогічне конструювання спеціально узгодженого, цілеспрямовано побудованого на паритетних засадах, паралельного провадження теоретичної й практичної вокальної підготовки студентів, що передбачає термінове залучення отриманих знань до вокальної роботи, в результаті чого має відбутись трансформація набутих знань у відповідні вокально-технічні уміння, а також набуття студентами позитивного досвіду щодо їх застосування; педагогічне стимулювання цілеспрямованості студента на розкриття художнього образу вокального твору шляхом усвідомлення технічних елементів в якості необхідного чинника створення й донесення до слухача власної інтерпретаційної концепції на основі психологічної підтримки з боку викладача.

5. Розроблено й упроваджено в процес фахового навчання координаційно-цільовий, розвивально-трансляційний та виконавсько-рефлексивний етапи запропонованої методики, сукупність методів, засобів і прийомів методичного забезпечення формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, а також експериментально перевірено ефективність розробленої методики.

Показники високого рівня сформованості комплексу вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики в експериментальних групах виростили на 13,06%: з 16,67% (КГ) до 29,73% (ЕГ). Показники середнього рівня сформованості комплексу вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики в експериментальних групах виростили на 12,62%: з 33,33% (КГ) до 45,95 (ЕГ). Показники низького рівня сформованості комплексу вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики в експериментальних групах зменшилися на 28,38%: з 50% (КГ) до 21,62% (ЕГ). Результати аналізу і порівняння статистичних даних формувального і

констатувального експериментів також демонструють впевнену динаміку зростання високого і середнього рівнів і динаміку спаду на низькому рівні під час формувального експерименту.

З огляду на проведені на четвертому – заключному етапі експериментальної роботи аналіз, співставлення та узагальнення результатів констатувального, контрольного та формувального експериментів, стало можливим оцінити ефективність і результативність розробленої методики, а саме: збільшення кількості студентів на високому і середньому рівні та зменшення їх кількості на низькому рівні в експериментальних групах, що виявилось типовим як для кожної з груп вокально-технічних умінь, так і для усього комплексу загалом, дозволяє оцінити запропоновану методику як таку, що підвищує продуктивність фахового навчання студентів музично-педагогічних ЗВО, - тобто як достатньо ефективну. Розроблена модель методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики функціонує належним чином, оскільки, органічно вписуючись у процес фахового навчання, не вимагає додаткових змін у плануванні навчальних годин і, водночас, підвищує його якість. Методика може бути за потребою модифікована з метою подальшої екстраполяції або екстрапольована без змін для застосування у процесі фахового навчання у вищих навчальних закладах мистецької освіти.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в наступному: розроблена методика, ефективність якої підтверджена, може використовуватися у цілому або поелементно безпосередньо у процесі вокальної підготовки у вищих музично-педагогічних ВНЗ; теоретичні положення, подані у висновках, можуть бути використані для розроблення й оновлення типових та робочих програм, методичних рекомендацій та навчальних посібників з навчальних курсів, що забезпечують провадження вокальної підготовки студентів факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів.

4.3. Дисертація Тянь Лінь є самостійною науковою роботою.

Опубліковані у фахових наукових виданнях праці достатньо повно відображають зміст дисертації.

Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження висвітлені в 5 одноосібних авторських публікаціях, з них 1 стаття у міжнародному науковому виданні, 3 у провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 в збірнику матеріалів наукової конференції.

1. Тянь Лінь. Сутність та зміст вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія та методика мистецької освіти. Випуск 25 (30). Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 61-63.

2. Тянь Лінь. Педагогічні умови формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики. Наукові записки. Серія педагогічні науки. Випуск 144. Київ: вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. С. 204-209.

3. Тянь Лінь. Уміння інтерпретаційного опрацювання вокальних творів: основні фази та методи формування. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. № 4 (108), С. 177-184.

4. Тянь Лінь. Вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музики як цілісний інтегративно-динамічний комплекс. KELM: Knowledge, Education, Law, Management (Nauka, Oswiata, Prawo, Zarzadzanie). SCIENTIFIC ISSUE of Knowledge, Education, Law, Management: Education and pedagogy. ISSN 2353-8406 – Lublin: Wydawca: Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej w Lublinie, 2020. – № 4 (32), vol. 1. – С.57-61

5. Тянь Лінь. Методи і засоби формування умінь рухливості співацького голосу в майбутніх учителів музичного мистецтва. Сучасна мистецька освіта: матеріали V науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 30-32.

Слід уважати, що дисертаційна робота Тянь Лінь є достатньою мірою апробованою.

Результати дисертаційного дослідження були представлені та обговорені на науково-практичних конференціях: *Міжнародних: «Ференц Ліст і Україна»* (Кам'янець-Подільський, 2017); *«Сучасна мистецька освіта» IV Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті академіка Анатолія Авдієвського* (Київ, 2020); *«Сучасна мистецька освіта» V Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті академіка Анатолія Авдієвського* (Київ, 2021); *Щорічних звітних науково-практичних конференціях та семінарах професорсько-викладацького складу Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова* (Київ, 2017-2021 рр). Обговорення основних положень дисертаційного дослідження, а також позитивне оцінювання його результатів відбувались на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування, а також кафедри теорії та методики постановки голосу факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 152 від 27.09. 2021 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1812 від 30.06.21 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 68-н від 23.09. 2021 р.).

4.4. Уважати, що дисертація Тянь Лінь “Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання” є завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає постанові “Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 може бути подане до розгляду у спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 – Середня освіта (музичне мистецтво).

Виходячи з наведеного вище, кафедра з теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова затверджує цей висновок і рекомендує дисертацію Тянь Лінь “Методика формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання” (науковий керівник – к. пед. н., доцент, доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова Хоружа О.В.), подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво) до розгляду в разовій спеціалізованій вченій раді.

Рішення прийняте одноголосно.

Головуюча на засіданні кафедри
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування

Козир А.В.

Секретар кафедри

Борова Т.М.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії музики
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

Комаровська О.А.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики
постановки голосу
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

Проворова Є.М.